

SĂPĂTURILE efectuate în 1959 pe Dealul Cișmelei (fig. 1) urmăreau un dublu obiectiv: 1) deosebirea unei stratigrafii amănunțite la marginea de nord a așezării, spre pirăul Obirșia și 2) căutarea de noi date pentru problemele nesoluționate. De aceea s-a delimitat în continuarea săpăturilor din 1948 și 1958¹ o suprafață cu dimensiunile de 14×6,50 m iar pentru cercetarea stratificației terenului de bază al așezării, un sondaj în colțul de nord-est (pl. I). Săpăturile au început la 4 august și au durat pînă la 1 octombrie.

STRATIGRAFIE

La circa 90 m N de săpături, Obirșia curge peste un strat de nisip mărunț cenușiu-vinăt argilos, tare, greu erodat de apă și care dă loc, unde aflorează, la scurte rapiduri ale pirăului. Deasupra se află un strat de marnă fin nisipoasă albă cu vine ruginii, gros de 1,80—2,00 m; el continuă, după concluzia prof. Em. Protopopescu-Pache, foarte probabil sub săpăturile din 1959 și sub cele din anii precedenți. Spre creasta terasei, deasupra concrețiunilor, urmează stratul de loess, descoperit la circa 500 m VNV în dreptul ruinelor morii și la E, în ripa de la capătul Dealului Cișmelei.

Straturile de cultură au culoare închisă, asemănătoare cu a solului cernoziom; ele se subțiază treptat pe pantă și ajung în partea de sud a săpăturilor la o grosime de 0,70 m iar în cea de nord la 0,55 m astfel încît stratul cu concrețiuni compacte apare mai superficial. Acest strat prezintă o suprafață neregulată datorită pătrunderii solului vegetal sub formă de prelungiri ce se ascut în partea de jos. Multe din aceste prelungiri sînt datorite acțiunii rozătoarelor de pămînt. Pe fundul săpăturii, concrețiunile calcaroase apar ca pete albe înconjurate de pămîntul de culoare închisă ce formează o rețea mozaicată în care gangurile de rozătoare și căsuțele de rime apar ca pete rotunde mari și mici.

În profilul săpăturii, culoarea straturilor de cultură e aproape uniformă. Afară de stratul arat, cu structură deosebită de a pămîntului de sub el (glomerulară, cu glomerule mai mari), pămîntul straturilor Sălcuța, Vădastra II, Vădastra I, are o glomerularitate mai mărunță. Pe profiluri, în umbră, se distinge, deși în mod puțin net, o diferență slabă de culoare între cele trei straturi: Vădastra I cenușiu glomerular, Vădastra II cenușiu închis glomerular, Sălcuța cenușiu-negricios prăfos nisipos. Numărul mare de rozătoare și rime a făcut ca pămîntul să se uniformizeze și numai fragmentele ceramice caracteristice au putut indica mai precis grosimea straturilor respective.

În săpăturile din 1959 nu s-a mai observat diferența dintre sol și subsol a solului de tip cernoziom degradat, evidentă în săpăturile din anii trecuți. Existența unui număr

¹ Corneliu N. Mateescu, *Săpături arheologice la Vădastra*, în *Materiale*, VII, p. 57.

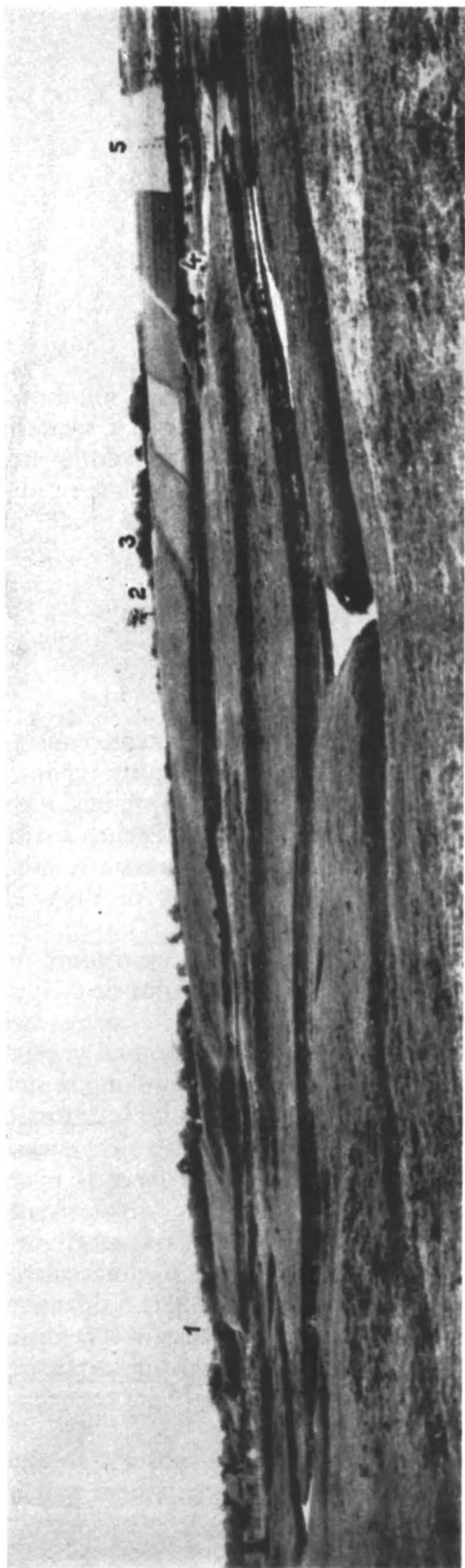

Fig. 1. — *Vădastra*. Versantul de nord al Dealului Cișmelei. 1, tipa de la capătul de est al Dealului; 2, Măgura Fetelor; 3, săpăturile efectuate în 1959; 4, stratul de marnă fin nisipoasă albă cu vine rugini, văzut în malul drept al Obîrșiei; 5, stratul de nisip cenușiu-vinăt argilos peste care « aluneca » apele Obîrșiei.

foarte mare de concrețiuni calcaroase e datorită faptului că săpătura fiind pe un teren înclinat, în mod obișnuit, pe asemenea terenuri concrețiunile sînt mai abundente și mai mari decît pe terenurile orizontale. După observațiile făcute în porțiunile de loess ce apar în dreptul morii și în ripă, concrețiunile s-au format într-un orizont al loessului nisipos care se vede în malul drept al văii Obîrșia.

În sondajul din colțul de NE al săpăturii, sub stratul bogat în concrețiuni, se află de la adîncimea de circa 2,50 m în jos un strat de marnă nisipo-prăfoasă micacee albicioasă cu vine gălbui, ce apare și în malul drept al Obîrșiei, în locurile mai ridicate ale albiei majore. El prezintă caracterile unui nisip fin, probabil de origine lacustră, slab limonizat. Peste acest strat nisipos de origine lacustră s-a depus loessul eolian cu gasteropode de stepă (*Helicella striata* MÜLL.), iar peste loess s-a ridicat duna de nisip roșcat pe care se află Măgura Fetelor.

STRATURILE DE CULTURĂ

Cel mai vechi strat, *Vădastra I*, e de culoare cenușie și se află la adîncime de 0,70—0,55 m. Destul de subțire, 15—11 cm, e format dintr-un pămînt glomerular cu mult carbonat de calciu și concrețiuni mici.

Ca și în săpăturile anterioare, ceramica reprezintă cea mai mare parte a materialului arheologic. Vasele sînt lucrate din pastă mai puțin îngrijită sau din pastă de calitate frămîntată din lut de pe Dealul Cișmelei amestecat cu nisip vinăt argilos din matca Obîrșiei. Între formele frecvente se enumeră vase bitronconice și străchini din pastă comună; vase bitronconice cu gît și patru proeminențe pe rotund, castroane și vase cu picior din pastă de calitate neagră-cenușie lustruită. Aproape toată ceramica e ornamentată. Vasele din pastă mai puțin îngrijită au ornamente simple, formate din adîncituri ovale și benzi înguste verticale; cele din pastă de calitate au, mai totdeauna, decorul rezultat

prin diferite combinații de caneluri fine, « plisseuri », dispuse orizontal, vertical, oblic sau în formă de spirale. Părțile neornamentate sînt cîteodată acoperite cu o culoare roșie-crudă.

Pe un fragment, alături de caneluri apar motive decorative rezultate prin crestare, cunoscute mai de mult prin săpăturile de la Vădastra și Crușovu. Recent, la Celei ¹, s-au găsit vase cu decor din caneluri și vase cu decor prin crestare.

Alte fragmente au ca decor alveole de unghie caracteristice culturii Criș-Starčeyo sau « plisseuri » cunoscute în faza Bolintineanu a culturii Boian. În săpăturile efectuate la Ipotești, pe Olt, în 1959, Eug. Comșa a documentat legătura între faza Vădastra I și Bolintineanu ².

În comparație cu lutul, silexul, piatra și osul au fost prelucrate mult mai puțin. Ocupațiile principale ale locuitorilor erau creșterea vitelor (în special cornute mari și mici) și cultivarea plantelor.

Două gropi, una mai adîncă, au în pămîntul de umplură tot felul de materiale aruncate: oase de animale, fragmente ceramice, unelte rupte, scoici ș. a.

Stratul I *Vădastra II* are culoare cenușie închisă iar pămîntul, glomerular prăfos nisipos, e mai bogat în humus decît pămîntul stratului anterior. În porțiunea săpată, stratul are grosime de 28—22 cm. Numeroase gropi din care s-a scos lut pentru lipit și pentru oale, au străbătut stratul Vădastra I pătrunzînd în pămîntul viu. Umplutura lor conținea o mare cantitate de materiale arheologice.

Ceramica e lucrată din pastă marnoasă argiloasă nisipoasă cu nisip mai mare, pietricele și pleavă, mai ales la vasele mari. Datorită diferitelor condiții de ardere are culoare neagră cenușie-brună. Între formele des întîlnite sînt vasele cu gît (în general de dimensiuni apreciabile), străchini și vase cu picior asemănătoare celor din stratul Vădastra I. În cea mai mare parte, ceramica e ornamentată cu motive decorative geometrice rezultate prin crestare. Incrustația cu alb, lustrul și culoarea roșie-crudă dau vaselor un efect decorativ necunoscut pînă aci în mediul neolitic de la Dunărea de jos — ceea ce arată un deosebit gust artistic.

Plastica e și ea bogat reprezentată. Mai multe figurine fragmentare au ornamente asemănătoare celor de pe vase. O piesă de proporții mai mari, înaltă de 13,6 cm și aproape întregă, unică, simbolizează două divinități (fig. 2).

Ceramica era arsă în gropi, cunoscute la Vădastra încă din 1956; una, de dimensiuni reduse, s-a găsit în centrul suprafeței săpate.

Față de timpurile anterioare, silexul s-a prelucrat în cantități mai mari, iar uneltele sînt în majoritate răzuitoare. Uneltele din piatră șlefuită s-au găsit în număr mic. Un frecător dintr-o rocă granitică adusă de ape, Olt sau Jiu, din

Fig. 2. Figurină ornamentată din stratul Vădastra II.

¹ În acest volum, p. 555 și urm.

² Eug. Comșa, *ibidem*, p. 213 și urm.

regiunile muntoase, a fost întrebuințat timp îndelungat (fig. 3). Puținele sule și dălțițe, aflate în stare fragmentară, sînt lucrate din oase de rumegătoare mari.

Ca în tot neoliticul de pe Dealul Cișmelei, ocupațiile principale erau creșterea vitelor și cultivarea plantelor. Vinătoarea și pescuitul se practicau puțin. Cîteva oase de animale sălbatice, determinate de prof. V. Gheție, sînt de cerb și de carnasier felin; o vertebră de pește aparținea, după cum precizează dr. M. Băcescu, unui crap (*Cyprinus carpio* L.) de 5–6 kg.

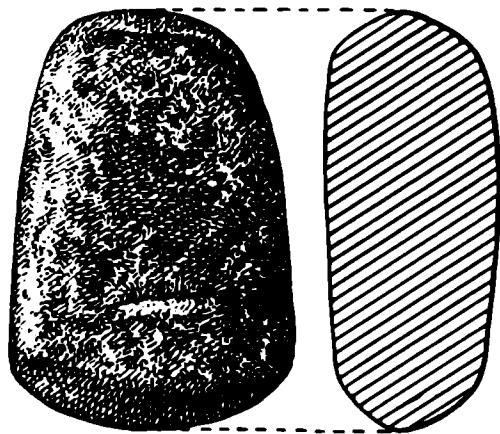

Fig. 3. — Frecător din rocă granitică (3/4).

de « paranteze ». Un ciob de culoare neagră cenușie, dintr-o strachină lustruită, are urme de pictură cu grafit. Mai multe silexuri fragmentare și oase de animale (bovine și ovine) se adaugă acestui inventar sărăcăcios.

Partea superioară a stratului Sălcuța, împreună cu straturile *post-Sălcuța* au dispărut din cauza arăturilor și apelor de șiroire care au erodat terenul de pantă. Solul arat se deosebește prin culoarea ceva mai deschisă decît a stratului Sălcuța și prin structura glomerulară stricată. La suprafață, s-au găsit împrăștiate numeroase resturi arheologice: fragmente ceramice, unelte de piatră, silexuri patinate cărate de ape, o monedă romană din timpul împăratului Constantius II ș. a.

În partea de NE a săpăturii, o groapă de bucate, săpată într-o altă groapă, Vădastra II, avea capacitate de înmagazinare de circa 4 000 kg grîu. După ceramica găsită, groapa datează de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și, foarte probabil, aparținea bordeiului aflat puțin mai la sud.

Spre mijlocul laturii de E a săpăturii, altă groapă de bucate, mai mică, în care s-a găsit grîu carbonizat, pare a fi din sec. XVII–XVIII. Din aceeași vreme e șanțul de înconjur al unui bordei de pe Dealul Cișmelei, datat printr-un ac întrebuințat drept undiță (fig. 4). După analizele spectrografice și metalografice efectuate de ing. Alfred Kathrein, acul e lucrat din alamă (Cu+Zn) ¹ prin deformare plastică — probabil trefilare — fără tratament termic, ceea ce îi dă rezistență și elasticitate mare.

CONCLUZII

Săpăturile prezentate au adus noi date în legătură cu formarea terasei și cu straturile arheologice, iar gasteropodele au sporit documentarea asupra climei de stepă și silvo-stepă în care s-au format solurile.

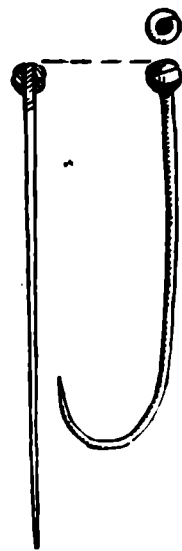
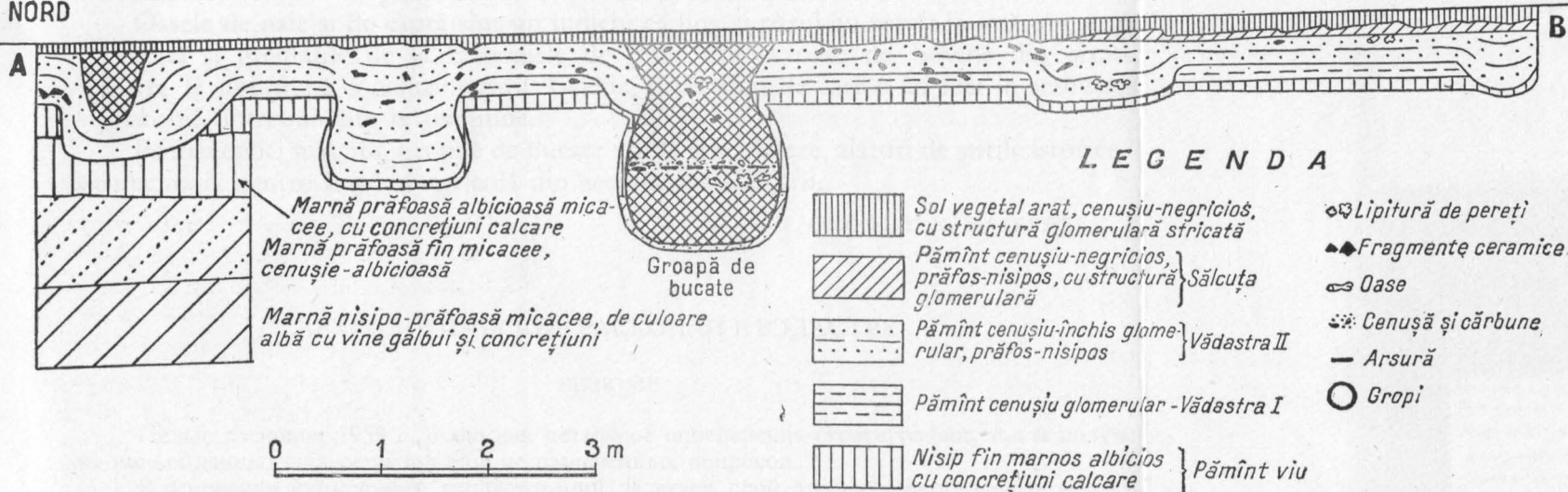

Fig. 4. — Ac de alamă (1/1).

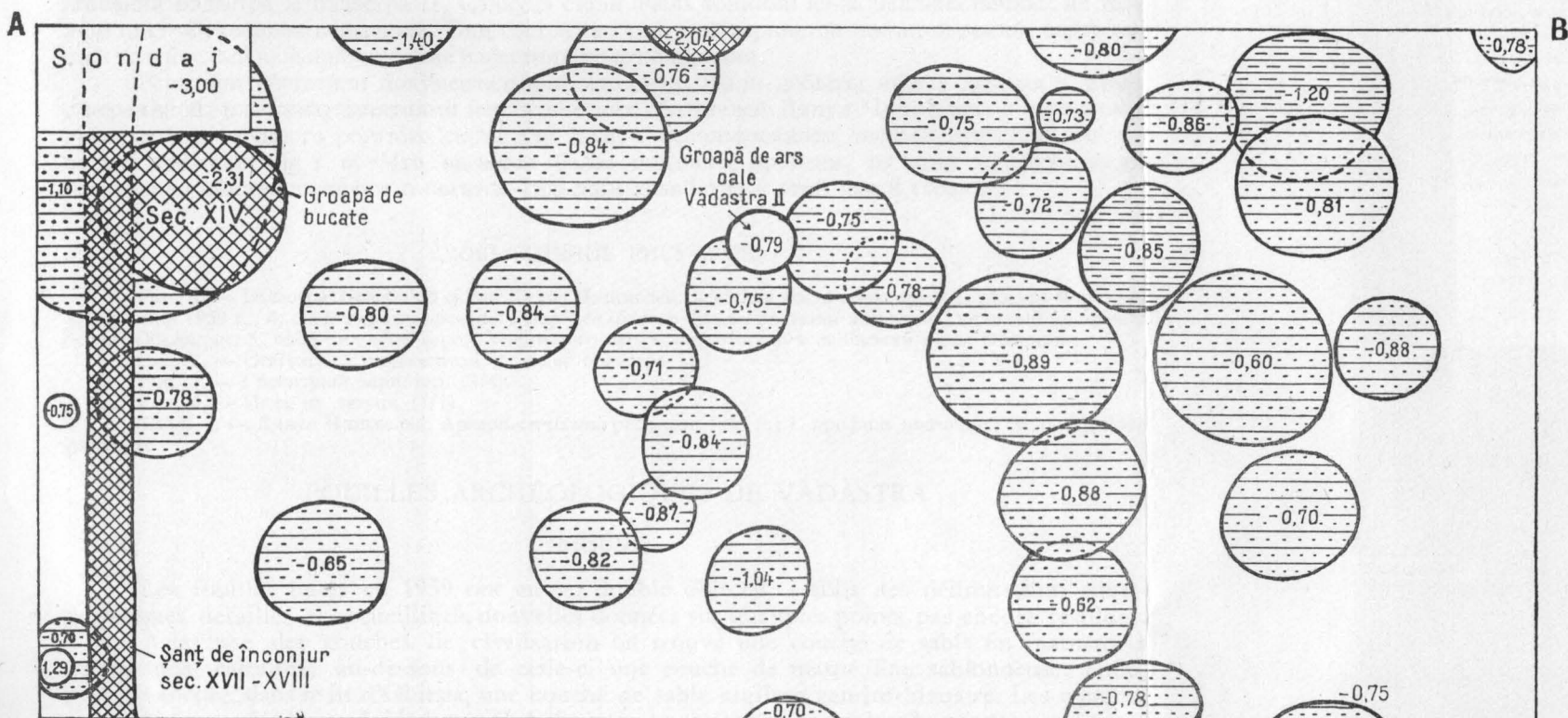
¹ Ce conține și alte elemente: Ni 0,05%, Pb 1%, Sb 0,01%, As 0,01%, Sn 0,01%, provenite din minereurile

de Cu. Nichelul putea fi introdus și intenționat, spre a mări rezistența acului la coroziune.

NORD

2. PLANUL SĂPĂTURII

Fragmentele ceramice ornamentate cu motive caracteristice culturii Criș-Starcevo contribuie la lămurirea originii culturii Vădastra; cele cu motive cunoscute în faza Bolinteanu, la cunoașterea relațiilor dintre neoliticii de pe Dealul Cișmelei și cei din regiunile de la est. Motivele ornamentale de pe figurinele din stratul Vădastra II îmbogățesc reprezentările pieselor de port cunoscute pentru acele timpuri.

Oasele de oaie și de capră sînt un indiciu că lîna și părul au servit la țesături, după cum arată și greutatea de la războaiele de țesut. Cîteva oase de bovine din stratul Vădastra II sînt, după concluziile prof. Gheție, de la animale care n-au fost în stabulație — probabil, întrebuințate la tracțiune.

Pentru epoci mai noi, gropile de bucate vin să completeze, alături de știrile istorice ¹, documentația pentru bogăția agricolă din această parte a țării.

CORNELIU N. MATEESCU

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ В ВЭДАСТРЕ

РЕЗЮМЕ

Целью раскопок 1959 г. было как детальное определение стратиграфии, так и получение новых данных для решения еще не выясненных вопросов.

В основании культурных напластований залегает слой тонкого мергелевого песка с известняковыми конкрециями, перекрывающий слой тонкого песчаного мергеля, под которым в русле реки Обыршия находится слой глинистого лилового-серого песка. Культурные напластования Вэдастра I, Вэдастра II, Сэлкуца стали очень тонкими из-за наклона почвы; их темный цвет обусловлен перегноем. Они состоят из сыпучей зернистой песчаной земли, содержащей углекислый кальций и мелкие известняковые конкреции.

Раскопки обогатили документальный материал; были добыты новые данные в связи с керамикой, пластика, занятиями неолитических обитателей Дялул Чишмелей, с вероятным применением крупного рогатого скота для тяги, с использованием овечьей шерсти и козьего волоса для тканей и т. п. Что касается более позднего времени, то ямы хозяйственного назначения свидетельствуют о богатом сельском хозяйстве в этой части страны.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Вэдастра. Северный склон Дялул Чишмелей. 1, обрыв восточного края; 2, Мэгура Фетелор; 3, раскопки 1959 г.; 4, слой тонкого песчаного мергеля (белого с красноватыми жилками), видимый на правом берегу Обыршии; 5, слой лилового-серого глинистого песка, по которому «скользят» воды Обыршии.

Рис. 2. — Статуэтка с орнаментом из слоя Вэдастра II.

Рис. 3. — Гранитный зернотер. (3/4).

Рис. 4. — Игла из латуни (1/1).

Табл. 1. — Дялул Чишмелей. Археологические раскопки 1959 г.; 1, профиль восточной стены; 2, план раскопок.

FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE VÂDASTRA

RÉSUMÉ

Les fouilles faites en 1959 ont eu un double objectif: établir des délimitations stratigraphiques détaillées et recueillir de nouvelles données sur quelques points pas encore résolus.

A la base des couches de civilisation on trouve une couche de sable fin marneux à concrétions calcaires; au-dessous de celle-ci une couche de marne fine sablonneuse; enfin, plus bas encore, dans le lit d'Obirșia, une couche de sable argileux cendré-bleuâtre. Les couches de civilisation Vădastra I, Vădastra II, Sălcuța, très amincies par suite du terrain en pente sont d'une couleur foncée due à l'humus; elles sont constituées par une terre glomérulaire, poussiéreuse et sablonneuse, contenant du carbonate de calcium et de menues concrétions calcaires.

¹ Jean de Wavrin, *La campagne des croisés sur le Danube* (1445), (extr. des *Anciennes Chroniques d'Angleterre*),

nouvelle édition par N. Iorga, Paris, 1927, p. 65—66.

Les fouilles ont accru le volume des matériaux documentaires, fournissant ainsi des données nouvelles quant à la céramique, la plastique, les occupations des populations néolithiques établies sur « Dealul Cişmelei », l'éventuelle utilisation des grandes bêtes à cornes pour la traction et de la laine des moutons et des chèvres pour le tissage, etc. Pour les époques plus récentes, l'examen des fosses à céréales fait ressortir la richesse agricole de la région.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — *Vădastra*. Versant septentrional de la colline « Dealul Cişmelei ». 1, escarpement de l'extrémité est de la colline; 2, « Măgura Fetelor »; 3, fouilles effectuées en 1959; 4, couche de marne fine, sablonneuse, blanche et veinée de rouille, vue de la rive droite d'Obârşia; 5, couche de sable argileux cendré-bleuâtre, sur laquelle glissent les eaux d'Obârşia.

Fig. 2. — Figurine à décor de la couche *Vădastra* II.

Fig. 3. — Frottoir en pierre granitique (3/4).

Fig. 4. — Epingle en cuivre (1/1).

Pl. 1. — « Dealul Cişmelei ». Fouilles archéologiques de 1959. 1, coupe de la paroi est; 2, plan des fouilles.